

NOTAT

Samråd i Erhvervsudvalget den 6. oktober **Spørgsmål A + B + C + D:**

A. Der har i de seneste uger været en del omtale i medierne af kartelligende tilstande inden for VVS-branchen. Ministeren bedes i et åbent samråd orientere om sin vurdering af sagen, herunder om forholdene indenfor VVS-branchen er en enlig svale, eller om der er tale om en generel tilstand i håndværksbrancherne. I den forbindelse bedes ministeren redegøre for, om ministeren planlægger eller har iværksat tiltag – og i givet fald hvilke – m.h.p. at kortlægge problemets omfang, som det f.eks. tidligere er sket med sort arbejde.

B. Hvis sagen om VVS-karteller er udtryk for en generel tilstand i håndværksbrancherne, bedes ministeren oplyse, hvor store værdier håndværksvirksomheder årligt tjener ved at tage overpriser.

C. Økonomi- og erhvervsministeren samt familie- og forbrugerministeren bedes i et åbent samråd redegøre for, om det er ministrenes opfattelse, at der generelt er problemer med skyggeøkonomi og ulovligheder i håndværksbrancherne f.eks. i form af prisaftaler, sort arbejde m.v. og hvilke initiativer Regeringen i givet fald påtænker for at løse problemerne.

D. Hvilke initiativer mener økonomi- og erhvervsministeren samt familie- og forbrugerministeren, at der er behov for at iværksætte med henblik på at genoprette forbrugernes tillid til håndværksbranchen generelt efter de seneste sager om overpriser inden for VVS-branchen, de mange gentagelsessager hos Byggeriets Ankenævn og den generelle tilstand med sort arbejde for milliarder af kroner hvert år.

Svar:

- Udvalget har stillet 4 spørgsmål, som alle har deres udspiring i presseomtalen af den mulige karteldannelse i VVS-branchen. For ikke at gentage mig selv for meget har jeg valgt at give en samlet besvarelse af de 4 spørgsmål.

- For så vidt angår den konkrete sag om VVS-branchen, der har været meget omtalt i medierne i de sidste par måneder, hverken kan eller vil jeg udtale mig om skyldsspørgsmål så længe Konkurrencestyrelsen undersøger de fremsatte påstande.
- Jeg er orienteret om, at styrelsen forventer at afslutte undersøgelserne i meget nær fremtid, og at konklusionerne af undersøgelserne vil blive offentliggjort i hvert fald inden jul.
- Derimod vil jeg gerne udtale mig mere generelt om de problemstillinger, der rejser sig, når talen falder på kartelvirksomhed.
- Først vil jeg gerne understrege, at jeg på det skarpeste tager afstand fra enhver form for kartelvirksomhed i erhvervslivet. Karteller indebærer en betydelig risiko for, at effektivitetsudviklingen i en branche går i stå. De har alvorlige skadevirkninger både for samfundsøkonomien, for forbrugerne og for de virksomheder, der står udenfor kartellet.
- En af de vigtigste opgaver er derfor at sikre et sundt konkurrencepræget miljø i erhvervslivet, så fristelsen til at indgå i konkurrencebegrænsende aftaler minimeres.

- Her er byggebranchen ingen undtagelse. Derfor har regeringen gennem de seneste år taget en række initiativer for at styrke konkurrencen på netop dette område. Tilbudsloven er revideret. Byggelovgivningen er ændret, så rør til vandforsyning og afløb, der ikke er i forbindelse med drikkevand, ikke længere skal godkendes nationalt. Og fra den 1. januar 2006 bliver det lovligt for håndværkere at udføre samme el- og VVS-arbejde, som private selv må udføre.
- Samtidig har Konkurrencestyrelsen igennem de seneste år grebet ind over for ulovlige karteller, selektive salgsbetingelser og loyalitetsrabatter i branchen. Styrelsen har også gentagne gange sat fokus på byggevarer i deres årlige Konkurrenceredegørelse.
- Indtil videre må jeg konstatere, at der endnu ikke er sket store ændringer i priser og adfærd. Men at ændre et adfærdsmønster og skabe en konkurrencestruktur er ikke noget der sker fra den ene dag til den anden – det er et langt og sejt træk. Det skal dog ikke være nogen hemmelighed at jeg gerne så, at byggebranchen oppede sig.
- Et af midlerne hertil er at sætte fokus på konsekvenserne af karteldeltagelse. Det var baggrunden for, at jeg ved revisionen af konkurrenceloven i 2002 lagde op til en markant skærpelse af strafudmålingen ved konkurrencelovsovertrædelser. Formålet var dels, at bødeniveauet

skal virke præventivt, dels at sanktioneerne i højere grad skal stå mål med den mulige fortjeneste ved overtrædelse af loven.

- Men det er ikke nok, at karteller straffes hårdt, hvis risikoen for at blive opdaget er lille. Jeg er derfor parat til at se på, om de værktøjer Konkurrencestyrelsen har til rådighed i karteljagten er tilstrækkelige. Dette vil jeg komme tilbage til om lidt.
- Jeg finder det ikke frugtbart at gå ind i en dialog om, hvorvidt håndværksbrancherne generelt er præget af lovovertrædelser, herunder overtrædelser af konkurrence Lovgivningen.
- Vi lever heldigvis i et retssamfund, hvor de enkelte individer er uskyldige indtil det modsatte er bevist. Vi har tidligere fået afsløret ulovlig tilbudskoordinerings i elinstallationsbranchen og en lang række virksomheder har betalt prisen for det.
- Det giver imidlertid ikke belæg for at sige, at så foregår det nok også i alle andre håndværksbrancher. Det er ikke min eller regeringens politik at så tvivl om hele branchers hæderlighed uden at have den fornødne dokumentation i orden.

- Vi har Konkurrencestyrelsen til at overvåge, om de konkurrencemæssige spilleregler bliver overholdt i erhvervslivet, herunder også i håndværkserhvervene, og jeg har tillid til at styrelsen varetager denne opgave på bedst mulig måde.
- Det betyder ikke, at regeringen ikke hele tiden er parat til at drøfte, om noget kan gøres bedre. Som jeg antydede før, er regeringen bl.a. parat til at se på, om de værktøjer Konkurrencestyrelsen har til rådighed for karteljagt er tilstrækkelige.
- Et af de områder, der kan være aktuelt i den forbindelse er spørgsmålet om leniency.
- Begrebet leniency dækker over den situation, hvor en virksomhed får hel eller delvis bødenedsættelse til gengæld for, at virksomheden bidrager til opklaringen af et kartel.
- Bødenedsættelsen har form af en garanti om bødereduktion, der bliver givet til en virksomhed hurtigt efter, at denne henvender sig med oplysninger. Bødenedsættelse kan normalt enten gives, hvis virksomheden kommer med oplysninger, der munder ud i en ny sag, eller hvis virksomheden bidrager med nye oplysninger i en eksisterende sag.

- Der kan generelt set udledes to primære fordele ved et bødenedsættelsessystem:
- For det første vil risikoen for, at en af karteldeltagerne afslører kartellet, i højere grad afholde virksomheder fra i første omgang at indgå kartelaftaler. Der er derfor forbundet en væsentlig præventiv effekt ved et bødenedsættelsessystem.
- For det andet leder det til flere oplysninger om ulovlig kartelaktivitet og dermed til opklaring af flere karteller.
- Forudsætningerne for at opnå leniency adskiller sig noget fra land til land og i forhold til EU-Kommissionens regler, men generelt kræves det, at ansøgeren kommer med bevismateriale, der er tilstrækkelig til at kunne starte en sag, eller at ansøgeren i en igangværende sag tilføjer sagen nye oplysninger af væsentlig karakter.
- Derudover kræves det, at ansøgeren ophører med sin ulovlige kartelaktivitet og samarbejder fuldt ud med konkurrencemyndigheden, herunder forsyner myndigheden med alle de oplysninger og beviser, som ansøgeren er i besiddelse af.
- Ansøgeren må heller ikke have tvunget andre virksomheder til at deltage i kartellet. I nogle lande gælder endvidere, at ansøgeren heller ikke må være den virksom-

hed, der har taget initiativ til kartellet, har spillet en ledende rolle eller den, som har profiteret mest af kartellet.

- Som reglerne er i dag, har danske virksomheder mulighed for at få bøderabatter meddelt af Statsadvokaten, meget sent i en efterforskning og de har mulighed for at blive omfattet af et leniency-program, når det sker efter EU-konkurrencereglerne. Kommissionen har i visse tilfælde givet danske virksomheder bødenedsættelse (f.eks. i SAS/Mærsk-sagen).
- Jeg har bedt Konkurrencestyrelsen om at undersøge, hvordan leniency-systemerne i en række andre lande er udformet, og hvordan erfaringerne med dem har været i praksis. Jeg forventer, at resultatet af denne undersøgelse foreligger i den allernærmeste fremtid.
- Resultatet af denne undersøgelse vil indgå i regeringens overvejelser om, hvorvidt et leniency-system skal indføres i Danmark.
- Hvis vi vurderer at det er en god ide, er jeg parat til at fremsætte forslag til ændring af konkurrenceloven allerede i januar.
- Som jeg nævnte tidligere er skadevirkningerne af kartelvirksomhed alvorlige for såvel forbrugerne som for de

virksomheder, der står udenfor kartellet. Samfundsøkonomisk har det også stor betydning.

- Det er meget svært med større præcision at fastslå det økonomiske omfang af skadevirkningerne. Når vi taler om tilbudskoordinerer er der selvfølgelig en direkte forhøjelse af prisniveauet for de projekter, der er aftalt. Men der er også afledede effekter. Der vil være en afsmittende effekt også på de leverancer, som ikke direkte er aftalt. Hele branchens pris- og omkostningsniveau vil have en tendens til at blive hævet.
- Det regnestykke, der viser hvad priserne ville have været uden kartelaftaler, herunder tilbudskoordinerer, er ganske vanskelige at gennemføre.
- Konkurrencestyrelsen lavede en analyse i forbindelse med el-kartellets opdagelse i slutningen af 90'erne. Den viste en merpris for elinstallationsarbejder på 12 % svarende til en samlet merpris på knapt et par milliarder kroner om året. Selv om der som nævnt er usikkerhed omkring sådanne beregninger, illustrerer det under alle omstændigheder, at vi taler om meget alvorlige skadevirkninger.
- Dette underbygges også af det forlig om erstatning, der for et par dage siden blev indgået mellem deltagerne af

det såkaldte rørkartel og 4 af de større danske kommuner.

- Rørkartellet blev afsløret midt i 90'erne og deltagerne blev idømt bøder i størrelsesordenen en halv mia. kr. tilsammen. Herovenpå er så kommet en erstatningssum efter forliget på 150 mill. kr.
- Det er værd at bemærke, at erstatningen kun vedrørte 4 af landets kommuner. Ganske vist 4 af de største, men det underbygger, at det er meget store beløb, der er i spil, når omkostningerne ved karteller skal gøres op.
- Afslutningsvis vil jeg dog gerne sætte spørgsmålstegn ved, om håndværksbranchen generelt har et imageproblem. Det er klart, at omfattende ulovligheder – og for den sags skyld blot påstande om ulovligheder – giver nogle ridser i lakken.
- I det omfang, der er imageproblemer, er det selvfølgelig først og fremmest branchen selv, der har en opgave at løse. Det må dog ikke afholde myndighederne fra til stadighed at være opmærksom på om rammebetingelserne kan forbedres.
- Som eksempel herpå vil jeg blot pege på, at Erhvervs- og Byggestyrelsen i samarbejde med Forbrugerrådet, Håndværksrådet og Dansk Byggeri er i gang med at ud-

vikle en standardkontrakt til brug ved indgåelse af aftaler om håndværkerydelser.

- Brugen af standardaftalen skal sikre, at forbrugeren og håndværkeren får gennemgået de opgaver, som skal udføres og får aftalen ned på skrift. Derigennem skabes der hos begge parter en fælles forståelse af – og forventning til – det produkt, som skal leveres. Det vil efter min overbevisning bidrage til en reduktion af antallet af konflikter og således på sigt styrke forbrugernes tillid til håndværkerne.